

Door VANESSA GROENEWEGEN

FOTOMODEL ELLEN VON UNWERTH STOND ZICH TIJDENS EEN SHOOT IN KENIA MEDIO JAREN TACHTIG ONNOEMELIJK TE VERVELEN, TOEN ZE BESLOOT ZELF DE CAMERA TER HAND TE NEMEN. 'GEWOON EVEN WAT FOTO'S NEMEN VAN MIJN COLLEGA'S EN DE LOKALE BEVOLKING', DACHT ZE. HET RESULTAAT WAS VERBLUFFEND. NU HOORT DE DUITSE FOTOGRAFE TOT DE TOP VAN DE WERELD. IN DECEMBER VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEK VAN HAAR HAND: FRÄULEIN.

Toen Ellen von Unwerth begon met fotograferen, wist ze vooral wat ze niet wilde: statige, saai modefotografie zoals ze die kende uit haar tijd als model. 'Ik vond er helemaal niets aan, dat modellenwerk. Ik heb het tien jaar gedaan, maar ik vond het vreselijk. Ik wilde graag gek doen, lol maken, maar fotografen vroegen me altijd stil te staan en enkel naar rechts of links te kijken. Ik voelde me meestal heel ongemakkelijk voor de lens. Als ik voor mezelf had kunnen werken, had ik het waarschijnlijk veel langer volgehouden, haha!' Een van haar eerste klussen als fotograaf was gelijk voor KATHARINE HAMNETT en voor ze het doorhad werkte ze voor bladen als *Vogue*, *Vanity Fair*, *The Face* en *Interview*, schoot ze campagnes voor Guess, Chanel en Prada en regisseerde ze videoclipps voor DURAN DURAN, SALT-N-PEPA en later CHRISTINA AGUILERA. 'Ik werd eigenlijk gelijk serieus genomen. Men was wel verbaasd dat ik zulke foto's maakte. "Ellen? Fotograferen? Zij is toch een model? Modellen zijn toch dom?" Maar nog geen twee maanden nadat ik mijn camera had aangeschaft werd ik gevraagd voor grote campagnes. Gelukkig word je beoordeeld op het werk dat je maakt. Voor een vrouw was het toen wel iets lastiger maar uiteindelijk krijg je een opdracht omdat iemand je werk fantastisch vindt en niet omdat je een vrouw of man bent. De modewereld wordt in die zin niet door mannen gedomineerd. Dat lijkt misschien zo, maar ik heb het zelf nooit zo ervaren!'

Von Unwerth bracht fun in modefotografie. Niets statig en geposeerd, maar vol beweging en spontaniteit, out of focus desnoods. Geïnspireerd door fotografen als JACQUES HENRI LARTIGUE en HELMUT NEWTON is haar werk veelal erotisch en soms zelfs provocerend van aard. Als geen ander weet ze vrouwelijke seksualiteit in al haar facetten te verbeelden. Ze portretteert geen gewillige slachtoffers, maar sensuele, krachtige, ondeugende vrouwen die, heel belangrijk, hoofdzakelijk plezier hebben. Ze schuwt daarbij de grenzen niet. Zoals in de autonome fotonovelle *Revenge* uit 2003, een sadomasochistisch 'sprookje' over drie meisjes die in een kasteel in handen vallen van een gemene barones, maar uiteindelijk wraak nemen. Handboeien, zweepjes, bondage; Von Unwerth is er dol op. Net als dat ze dol is op stiletto's, netpanty's, vette eye-liner en rode lipstick. De clichés van 'hoerig', die ze juist esthetiseert en iets chiques meegeeft. Dat de vrouwen op de foto's van Von Unwerth de touwtjes in handen hebben, is voor de fotografe heel belangrijk.

Von Unwerth had een ongewone jeugd. Al op haar tweede wees, groeide ze in de jaren zestig op bij verschillende pleeggezinnen. Later leefde ze in een hippie commune en ging ze bij het circus. Als assistent van de messenwerper en de clown in Circus Roncalli bedwelmdde ze het publiek met parfum en mocht ze bellen blazen. Ze vond het fantastisch. 'Die periode heeft mijn persoonlijkheid gevormd. In de commune waarin ik leefde waren we allemaal behoorlijk rebels en tegen het establishment.' Ze lacht er hard bij, als ze er aan terugdenkt. 'Ik denk dat ik altijd wel een beetje rebels ben gebleven. Aan het circus heb ik mijn liefde voor performance over gehouden. Ik ben gek op het theatrale, op alle vormen van performance, en vooral variëteit en cabaret.' Met zo'n uitzonderlijke jeugd is het niet verwonderlijk dat het thema van de outsider veelvuldig terugkomt in haar werk. Von Unwerth portretteert graag vrouwen die buiten de samenleving vallen, die rebelleren, misfits zijn, of bohémien. Beschouwt ze zichzelf ook als een outsider? 'Nou

'Ik denk dat het goed is voor vrouwen om bevrijd te zijn. Dat ze trots zijn op zichzelf, plezier hebben in het leven en met volle teugen van hun seksualiteit genieten. Dat is de boodschap van mijn werk, vrouwen een gevoel van *empowerment* geven. Daarnaast wil ik natuurlijk mooie beelden maken!'

TEDDY, LONDEN, 2006, © ELLEN VON UNWERTH

INTERVIEW
GLAMCULT
15

ANNA NASS, PARIJS, 2005. © ELLEN VON UNWERTH

ja, op een bepaalde manier ben ik wel anders dan andere mensen.' Ze denkt even na en moet vervolgens heel hard lachen. 'Maar iedereen is natuurlijk anders!', roept ze uit. 'Ik denk wel dat ik een andere blik heb. Dat heeft met mijn beroep te maken. Ik zie de wereld voortdurend gekaderd, alsof ik door een lens kijk. Dat is het getrainde oog. Ik zie dingen die andere mensen niet opvallen. Tijdens een shoot ben je als fotograaf sowieso een beetje een outsider, omdat jij degene bent die de camera vasthoudt. Je bent iets aan creëren en moet daar de controle over houden. Dat vereist een bepaalde focus waardoor je niet dezelfde emotie en hetzelfde gevoel hebt als de mensen voor de lens. Maar ik kan nog steeds lol maken, een glas champagne drinken en een dansje doen, hoor!'

Het omvangrijke boek *Fräulein* brengt het beste van Von Unwerth's fotografie bij elkaar. 'Ik wilde al lang een boek maken met een collectie van de foto's die ik gemaakt heb. Voor mij is het belangrijk om een titel te hebben. Om onder een bepaalde noemer beelden bij elkaar te brengen. Toen ik hierover aan het nadenken was, bracht ik toevallig veel tijd in Berlijn door. Ineens dacht ik: 'Fräulein'. Dat is perfect. Onder die titel is het geweldig om een selectie te maken. Het is mijn favoriete onderwerp, ik vind het geweldig om vrouwen te fotograferen.' Dat selecteren viel uiteindelijk nog niet mee. 'Dat is altijd heel moeilijk. Eerst moest ik duizend dozen doorploegen, vol met verschillende shoots die ik heb gedaan. Ik heb elke doos bekeken en vervolgens gekozen welke foto's het verdienen om in het boek te komen. Die foto's moesten iets speciaals hebben. Voor dit boek was het vooral de expressie die doorslaggevend was, de attitude van het meisje. Ik heb gezocht naar die onbeschaamde en speelse vrouw, die heel veel persoonlijkheid heeft en lekker provocatief is.'

Een dame in bodystocking die onderuit gezakt in bad een sigaar rookt en uitdagend de camera inkijkt, bijvoorbeeld. 'Die foto was onderdeel van een lingeriecampagne. Het gros van de beelden was heel meisjesachtig, dus wilde ik haar ook op een meer masculiene manier laten zien. Vandaar die sigaar! Ik heb me laten inspireren door *Pulp Fiction* van QUENTIN TARANTINO. Ze lijkt een beetje op UMATHURMAN op die foto.' Von Unwerth laat zich graag inspireren door films of actrices. 'Ik houd heel erg van vrouwen als MARILYN MONROE of MARLENE DIETRICH. Marilyn Monroe had ik heel graag een keer willen fotograferen. Ik denk dat we ongelooflijke lol zouden hebben gehad. Marlene Dietrich vind ik de *Fräulein* bij uitstek. Zij was een grote inspiratie voor dit boek.' Voordat Von Unwerth aan een shoot begint maakt ze altijd eerst een verhaal in haar hoofd. 'Gelukkig biedt fotografie, meer dan film, de ruimte om spontaan te blijven. Ik volg tijdens een shoot vooral wat een vrouw zelf te geven heeft. Ik zie het als een soort spel. Maar een verhaal als uitgangspunt is voor mij essentieel. Improviseren is leuk, maar je eigen verhaal tot het einde volgen net zo goed. Die foto van CLAUDIA SCHIFFER bijvoorbeeld was onderdeel van een shoot die ik een paar jaar terug heb gedaan voor de Franse *Elle*, twintig jaar nadat ik haar voor het eerst fotografeerde voor Guess. Het achterliggende idee was dat ik de wereld zou laten zien hoe Claudia nu is, met haar familie en kinderen. Ik wilde een dag uit haar leven verbeelden; 's ochtends zorgt ze voor de kinderen, in de middag werkt ze als model, maar is ze ook zakenvrouw, 's avonds wordt ze achtervolgd door paparazzi, en het laatste beeld is dat ze thuiskomt en haar man verleidt, lekker flirterig, met de knuffelbeer van haar kinderen, haha!'

Het samenstellen van *Fräulein* was voor Von Unwerth een soort tijdreis. 'Maar als ik naar de foto's kijk, komen er zoveel herinneringen terug, dat ik het gevoel krijg dat ik ze gisteren gemaakt heb. Het ligt nog steeds heel dicht bij me. Het is te gek om het terug te zien. Ik begon twintig jaar geleden en het grappige is dat ik toen precies dezelfde dingen leuk vond als nu. Er is niet veel veranderd in wat ik mooi vind om te maken.' Von Unwerth is dan ook nog lang niet op haar werk uitgekeken. 'Voor elke shoot kun je weer een heel nieuw idee verzinnen. Je praat met mensen, denkt na over de setting en de props en vervolgens kun je precies doen wat jij wilt, je eigen universum creëren. Het blijft bovendien altijd interessant om nieuwe mensen te vinden om mee te werken; nieuwe modellen, nieuwe actrices, nieuwe gezichten. De ideeën, ontwerpen en creaties van modeontwerpers blijven interessant, wat er in de muziekwereld gebeurt blijft interessant, enzovoort. Het is belangrijk van alles op de hoogte te blijven. In die zin heb ik een behoorlijk complexe fulltime baan. Ik moet de hele tijd alert zijn, kijken wat er speelt. Het is eigenlijk een fantastische manier om jong te blijven.'

Ellen von Unwerth's *Fräulein - Fashion and fetish in a female fantasyland* verschijnt in een gelimiteerde editie van 1500 exemplaren, genummerd en gesigneerd door de fotograaf. Tekst: Ingrid Sischy. Hardcover in een luxe box, 30,5 x 44 cm, 482 pagina's, € 500
Gepubliceerd door TASCHEN in December 2009.